

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Mia Laikola ja Sonja Sjöblom

Grooming vaurioittaa kasvavaa lasta

Opas sosiaalialan ammattilaisille ja lasten vanhemmille

Opinnäytetyö
Syksy 2020
SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaaliala ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Mia Laikola ja Sonja Sjöblom

Työn nimi: Grooming vaurioittaa kasvavaa lasta: opas sosiaalialan ammattilaisille ja lasten vanhemmille

Ohjaaja: Päivi Rinne, SeAMK Koulutuspäällikkö

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 39

Liitteiden lukumäärä:0

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada grooming käsitteenä tutuksi mahdollisimman monelle aikuiselle, jotta internetin ja sosiaalisen median kautta alkavia hyväksikäyttötapauksia voitaisiin ennaltaehkäistä. Internet on antanut lapsille ja nuorille uudenlaisia tapoja luoda sosiaalisia suhteita ilman huoltajan tai vanhemman valvontaa. Huoltajien kiinnostuksen sekä ymmärryksen puute internetin valtavia mahdollisuuksia kohtaan on johtanut siihen, että monet lapset ja nuoret jäävät helposti lähestyttäviksi ja alttiiksi niille aikuisille, jotka tuntevat lapsia kohtaan seksuaalista mielenkiintoa.

Teoriaosuudessa avataan keskeisimmät käsitteet, joita ovat grooming, lapset seksuaalirikosten uhreina sekä groomingin aiheuttamat vauriot lapsessa. Näiden käsitteiden avulla lukija saa laajan kuvan ilmiöstä ja sen vakavuudesta sekä keinot ennaltaehkäistä lapsia joutumasta groomingin uhreiksi. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä.

Opinnäytetyön tuloksena valmistui opas, joka on tehty yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa. Yhteistyötahoon kuuluivat Kuortaneen alueella työskentelevät koulukuraattori, terveydenhoitaja, koulupsykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Opas suunniteltiin ja toteutettiin niin sosiaalialan ammattilaisille, kuin lasten vanhemmillekin. Oppaan kautta tekijät haluavat kannustaa sosiaalialan ammattilaisia ja lasten vanhempia olemaan läsnä lasten elämässä ja huomaamaan, mikäli lapsella ilmenee seksuaalisen hyväksikäytön kaltaisia oireita.

¹ Asiasanat: internet, grooming, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, pedofilia

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme of Social Services

Author/s: Mia Laikola and Sonja Sjöblom

Title of thesis: Grooming Harms Children's Development: A Guide for Parents and Professionals in Social Services

Supervisor: Päivi Rinne, SeAMK Training Manager

Year: 2020

Number of pages:39

Number of appendices:0

The main objective of this thesis is to make adults aware of the harmful phenomenon leading to child abuse also known as Grooming. Awareness of grooming through the internet and social media helps fight and prevent the abuse cases. Internet brings new forms of creating social relations for children and adolescents without adult supervision. The lack of understanding and caring about the vast opportunities of internet by adults leads to children and adolescents being vulnerable and easily approachable to individuals who are sexually interested in minors.

The theory part of this thesis opens the main concepts that are grooming, children as victims of sexual crimes, and the harms caused by grooming to children. By understanding these concepts, the reader grasps the seriousness of the phenomenon and finds ways to prevent grooming. One part of this thesis studies previous research studies and theses about this subject.

The main result of this thesis was a guide that was made in cooperation with a multi-professional team. The team included the school social worker, school nurse, school psychologist and psychiatric nurse of the Kuortane area. The guide was planned and executed for both professionals in social services and parents. The guide was made to encourage the professionals in social services and the parents to be present in children's lives and to notice whether the children show any symptoms of sexual abuse.

¹ Keywords: internet, grooming, child sexual exploitation, pedophile

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE.....	8
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus.....	8
2.2 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt.....	9
3 LAPSET SEKSUAALIRIKOSTEN UHREINA.....	11
3.1 Seksuaalinen häirintä.....	11
3.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö	11
3.3 Pedofilia	14
3.4 Internetin vaikutus seksuaalirikoksille.....	15
4 GROOMING.....	17
4.1 Käsitteen määrittely.....	17
4.2 Grooming-prosessi.....	18
4.3 Ennaltaehkäiseminen	19
4.3.1 Turvakasvatus.....	21
4.3.2 Mediakasvatus.....	22
5 GROOMINGIN AIHEUTTAMAT VAURIOT LAPSESSA	23
5.1 Hyväksikäytön vauriot	23
5.2 Psykkiset vauriot	23
5.3 Fyysiset vauriot	24
5.4 Sosiaaliset vauriot.....	24
5.5 Seksuaaliset vauriot.....	25
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS.....	26

6.1	Aiheen valinta.....	26
6.2	Yhteistyökumppanit.....	26
6.3	Prosessin eteneminen.....	27
7	OPAS	28
7.1	Oppaan määrittely	28
7.2	Oppaan toteutus.....	28
7.2.1	Oppaan sisältö	28
7.2.2	Oppaan ulkoasu.....	29
7.2.3	Oppaan painatus.....	30
7.3	Yhteistyötahon tapaamiset	30
7.3.1	Ensimmäinen tapaaminen.....	30
7.3.2	Toinen tapaaminen	31
7.3.3	Kolmas tapaaminen	32
8	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Internet on antanut lapsille ja nuorille uudenlaisia mahdollisuuksia luoda sosiaalisia suhteita ilman huoltajan tai vanhemman valvontaa. Huoltajien kiinnostuksen sekä ymmärryksen puute internetin valtavia mahdollisuuksia kohtaan on johtanut siihen, että monet lapset ja nuoret jäävät helposti lähestyttäviksi ja alttiiksi niille aikuisille, jotka tuntevat lapsia kohtaan seksuaalista mielenkiintoa (Lampainen 2011, 1). Tätä lähestymistapaa, jossa aikuinen alkaa luoda seksuaalista suhdetta internetin avustuksella lapseen kutsutaan nimellä grooming.

Grooming-prosessi voidaan jakaa erilaisiin vaiheisiin. Näiden eri vaiheiden avulla tekijän on tarkoitus luoda luottamukseen ja tunteisiin vetoava manipuloiva suhde ja lopulta päätyä hyväksikäyttösuhteeseen, jossa uhrin käytöstä ohjaavat velanmaksu, häpeä, pelko, kiristys ja pakottaminen. Grooming tapahtuu usein internetin tai sosiaalisen median avulla, missä tekijä voi tekeytyä toiseksi nuoreksi ja näin saada nuoren myös olemaan avoin keskustelulle. Groomingin vaikutuksista ei puhuta tarpeeksi, sillä se vaurioittaa lähes aina kehittyvää lasta. (Väestöliitto 2018.)

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa, johon kuuluvat koulukuraattori, terveydenhoitaja, psykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Halusimme suunnitella ja toteuttaa oppaan niin sosiaalialan ammattilaisille kuin lasten vanhemmillekin, jotta he voivat perehtyä vakavaan aiheeseen, ennaltaehkäistä lapsia joutumasta seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi sekä oppia auttamaan ja hakemaan apua uhriksi joutuneille. Oppaan kautta haluamme myös kannustaa lasten vanhempia ja sosiaalialan ammattilaisia olemaan läsnä lasten elämässä ja huomaamaan, mikäli lapsella ilmenee seksuaalisen kaltoinkohtelun kaltaisia oireita. On hyvä tiedostaa, että opas on vain suuntaa antava ja jokainen tapaus on yksilöllinen. Yksittäinen oire tai käytöshäiriö ei välttämättä viittaa seksuaaliseen hyväksikäyttöön, vaan lapsella voi olla jokin muu huoli (Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry 2001, 225).

Koimme että groomingia on tutkittu vasta vähän Suomessa, sillä siitä ei juurikaan löytynyt ajankohtaista tutkimusmateriaalia. Varsinkin vanhemmille se on vielä vieras käsite, sille he eivät itse välttämättä käytä sosiaalista mediaa aktiivisesti tai ollenkaan. Siksi on tärkeää, että he tiedostavat tämän vakavan ilmiön ja sen aiheuttamat vauriot lapsessa. Vanhempien

on myös tärkeä tiedostaa sosiaalisen median kanavat, joita lapset käyttävät. Näin he osaavat valvoa lapsen turvallista internetin ja sosiaalisen median käyttöä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada grooming käsitteenä tutuksi mahdollisimman monelle, jotta uusia hyväksikäyttötapauksia voitaisiin ennaltaehkäistä. Vaikka opinnäytetyö on suunnattu sosiaalialan ammattilaisille ja lasten vanhemmille toivomme, että muidenkin aikuisten tietoisuus aiheesta suojelee lasta groomingilta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Nyky-yhteiskunnassa lapset ja nuoret viettävät kasvavassa määrin aikaa internetissä. Ahkerasti verkossa aikaa viettävä lapsi voi helposti joutua kohtaamaan uhkaavan hyväksikäyttäjän aivan tavallisilla ja suosituilla lapsille sekä nuorille suunnatuilla sovelluksilla ja sivustoilla. Koemme, että Groomingin tapauksien lukumäärää on todellisuudessa vaikea tietää, sillä sitä tapahtuu paljon myös internetin anonyymeillä verkoilla eli Tor-verkostossa (Viljanen 2013).

Opas on valmistettu moniammatillisen tiimin kanssa, johon kuuluvat koulukuraattori, terveydenhoitaja, psykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Moniammatillinen tiimi nimensä mukaisesti käsittää eri alojen ammattilaisia, joista jokainen on tuonut oppaaseen oman tietotaitonsa mukaan. Oppaasta haluttiin tehdä mahdollisimman kattava ja visuaalisesti houkutteleva, mutta samalla lyhyt ja selkeä, jotta se on jokaiselle helppolukuinen.

Opas sisältää seuraavat kappaleet:

1. Lukijalle
2. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja Grooming
3. Grooming-prosessin seitsemän askelta
4. Mistä tunnistaa?
5. Miten Grooming vahingoittaa lasta?
6. Miten ennaltaehkäistä?
7. Yhdeksän ohjetta, mitä aikuisen pitää tehdä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutustua Grooming-ilmiöön ja tutkittuun teoriaan. Haluamme ensiksi perehdyttää lukijan kyseiseen ilmiöön, minkä jälkeen kerromme opinnäytetyön prosessista sekä oppaan toteutuksesta.

2.2 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä on tehty paljon oppaita ja opinnäytetöitä, joissa voidaan myös sivuta hieman groomingia. Kuitenkin pelkästään groomingista opinnäytetöitä on tehty vähän. Aiheeseen liittyvän empiirisen tutkimustiedon puutteellisuutta on selitetty sen vaikealla tutkittavuudella. (Berson 2003, 5–18.) Internet-ympäristön jatkuvasti muuttuessa, on vaikea löytää tieteellisesti pätevää metodologiaa tutkimuksen avuksi (Quayle & Taylor 2002, 331-361). Myös kyselytutkimuksia, joissa lapsilta on kyselytuntemattomien ihmisten yhteydenottojen määrää ja laatua, voidaan pitää huonoina lähteinä, sillä lapsien vanhemmilta on saatu lupa haastatteluihin lapsen internetin käytöstä ja siihen liittyvistä riskeistä. Lapsi voi peloissaan jättää totuuden kertomatta, koska uskoo, että haastattelun jälkeen hänen internetin käyttöönsä tultaisiin rajaamaan. Tutkimisen tekee myös ongelmalliseksi aiheen moniulotteisuus ja intiimiys: Täysi-ikäiseen hyväksikäyttäjään emotionaalisesti sitoutunut lapsi ei saata edes ymmärtää tilannetta, tai jos hyväksikäyttö on jo tapahtunut, se voidaan kokea niin vaikeana ja häpeällisenä asiana, että koko asian kieltäminen tai siitä vaikeneminen voi tuntua helpommalta vaihtoehdolta. (Jayavardena & Broadhurst 2007.)

Pelastakaa Lapset ry (2018) on tehnyt tutkimuksen, jossa huomattiin, kuinka lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä on yleistä sosiaalisessa mediassa. Yli 30 % kyselyyn vastanneista 12–17-vuotiaista lapsista ja nuorista oli nähnyt viimeisen vuoden aikana muiden lasten ja nuorten toteuttamaa seksuaalista häirintää. Nykypäivänä lapset ja nuoret osaavat käyttää tekniikkaa taitavasti, mutta he eivät silti tiedä välttämättä, kuinka toimia siellä turvallisesti. (Pelastakaa Lapset ry, 2018.)

Groomingista on tehty muutama opinnäytetyö ja Pro gradu-tutkielma aiemmin. Vuonna 2020 on julkaistu Järveläisen ja Kykkäsen opinnäytetyö: ”Groomingin vaikutukset lapsen ja nuoren kehitykseen”. Se on kuvaileva kirjallisuuskatsaus aiheeseen. Opinnäytetyön

tiedonhankinnassa on käytetty monia lähteitä, esimerkiksi terveysalan ammattilaisille tarkoitettuja julkaisuja. Opinnäytetyön yhtenä tuloksena oli, että grooming on yleistynyt ilmiö ja sen suurimpana kohderyhmänä on 13–15-vuotiaat nuoret. Toisena tuloksena oli turvataito- ja seksuaalikasvatuksen tärkeys hyväksikäyttötapauksien ennaltaehkäisyssä. (Järveläinen & Kykkänen 2020.)

Toinen opinnäytetyö aiheesta on Lamminpään vuonna 2019 tekemä opinnäytetyö: "OOT NII SÖPÖ! EIKÖ VOITAIS NÄHDÄ?", jonka tarkoituksena on selvittää lasten ja nuorten parissa työskenteleville sosiaalisen median roolia grooming-prosessissa sekä tuoda esille muita sosiaalisen median uusia ilmiöitä. Työn laadullisen tutkimuksen ja haastatteluiden tuloksien perusteella voidaan päätellä, että grooming-prosessi etenee niin, että tekijä luo lapseen luottamussuhteen, johdattelee ja manipuloi sen avulla lasta houkutelukseen tämän seksuaalisiin tekoihin. Opinnäytetyön perusteella grooming-ilmiötä esiintyy niillä sosiaalisen median kanavilla, joita lapset käyttävät. Suomessa yleisimmät alustat, joissa on havaittu groomingia vuonna 2019 tehdyn tutkimuksen mukaan ovat: Instagram, WhatsApp, Kik Messenger, Facebook Messenger ja Snapchat. (Lamminpää 2019.)

Lampaisen vuonna 2011 valmistama Pro gradu-tutkielma: "Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö" tarkastelee sitä, miten grooming internetissä toteutuu. Tutkimuksen keskiössä on vuorovaikutussuhde lapsen ja hyväksikäyttöön pyrkivän aikuisen välillä. Työn näkökulmana on lapsen kokemukset. Empiirinen osuus työstä koostuu poliisiviranomaisille suunnatusta kyselystä. Kyselyssä aiheena on internetissä tapahtuneet lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. (Lampainen 2011.)

3 LAPSET SEKSUAALIRIKOSTEN UHREINA

3.1 Seksuaalinen häirintä

Seksuaalinen häirintä on laaja käsite. Se pitää sisällään kaikkea omaa ymmärrystä tai tahtoa vastaan tapahtuvaa seksuaalista toimintaa. Lapsen seksuaalista häirintää on esimerkiksi seksuaalisuuteen liittyvä vihjailu, epätoivotut seksiviestit ja seksuaalissävytteinen luvatta kuvaaminen. (Mäki 2017.)

Lapsiin kohdistuva seksuaalinen häirintä tapahtuu usein internetissä, koska kiinnijäämisen uhka on tällöin pienempi. Tällaista voi olla teko, jossa tekijä hakee seksuaalista tyydytystä tai kiihotusta ja on olosuhteisiin nähden seksuaalinen. Uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta harvemmin voi loukata internetin välityksellä, jollei siihen liity uhrin vapautteen tai koskemattomuuteen puuttumista, esimerkiksi pakottamalla uhria katselemaan pornografiaa. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkominen on kuitenkin aina yksilöllinen kokemus. (Minilex 2015–2020.)

Seksuaalinen häirintä tai kokemus siitä ei vaadi merkkejä rikoksen täyttymisestä, vaan jokainen määrittelee itselleen omat rajansa, joita ei tule rikkoa. Kaikilla on oikeus saada ja hakea apua tilanteessa, jossa kokee seksuaalista häirintää. Seksuaalissävytteinen huutelu saattaa jollekin aiheuttaa ahdistusta ja tunteen rajojen rikkomisesta. Seksuaalinen häirintä on tästä syystä yleistä, joten on vaikea arvioida, miten paljon sitä tapahtuu. Suurin osa kokeneista ei ilmoita asiasta eteenpäin tai hakeudu apuun. (Exit ry, [viitattu 18.02.2020].)

3.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö

Lapsen seksuaalisen hyväksikäyttö eroaa lapsen seksuaalisesta häirinnästä siten, että se muodostuu erilaisista fyysisistä teoista, jotka loukkaavat lapsen koskemattomuutta. Näihin tekoihin kuuluvat muun muassa lapsen saattaminen näyttämään sukupuolielimensä, lapseen kohdistuva tirkistely, kuvaaminen seksuaalissävytteisessä tarkoituksessa, saattaminen pornografisen materiaalin katsomiseen, seksuaalinen väkivalta, seksuaalinen

koskettelu, saattaminen toisen henkilön sukupuolielinten kosketteluun, lapsiprostituutio, yhdyntä ja sen yritys. (Tiitinen 2019.)

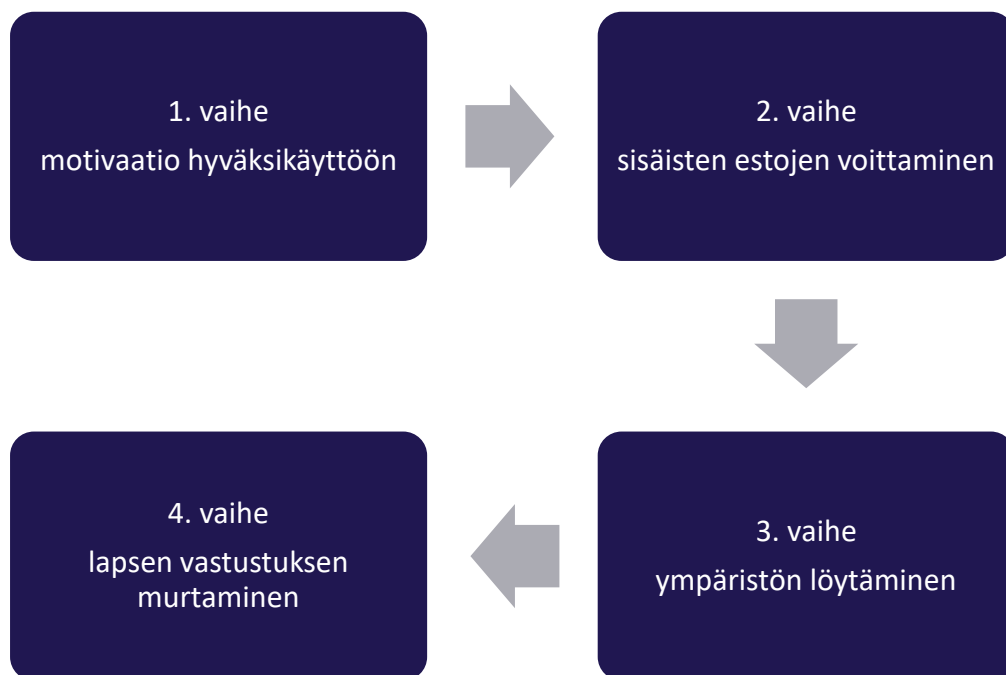
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on aina rikos. Suomen rikoslain 6 § (L 20.5.2011/540) määrittelee lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seuraavasti:

Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremmalla lapsen kanssa, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava.

Tunnetumpana lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä altistavien tekijöiden teoriana voidaan pitää David Finkelhorin (1984) kehittämää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön neliehtomallia ("A Clinical Application"). Mallissa Finkelhor (1984) esittää hyväksikäytön toteutumisen prosessista yksinkertaistetun tarkastelukehiksen (Kuvio 1). **Malli sisältää neljä vaihetta**, jossa hyväksikäyttöön pyrkivän on murrettava psykologis-sosiaalisia esteitä. Aluksi, **ensimmäisenä vaiheena** hyväksikäyttäjällä tulee olla motivaatiota hyväksikäyttöön, eli hyväksikäyttäjällä on esimerkiksi lapsen seksuaalisesti kiihottavana. Tämän jälkeen **toisena vaiheena** hyväksikäyttäjän tulee voittaa kamppailu omien sisäisten estojen kanssa, jonka avulla motivaatio hyväksikäytölle kasvaa. **Kolmantena vaiheena**, kahden aiemman vaiheen täytyessä, tekijä keskittyy ympäristöön: onko hänen mahdollista jäädä lapsen kanssa kahdestaan ilman valvontaa. **Viimeisenä vaiheena** on vielä lapsen epäilysten voittaminen, jonka avulla hyväksikäyttöön pyrkivä saattaa esimerkiksi manipuloida tai pakottaa lasta, jotta hyväksikäyttö toteutuisi. (Sanderson 2002, 38-40.)

Kuvio 1 Finkelhorin neliehtomalli

Finkelhorin (1984) lailla Joe Sullivan (2002) olettaa, että hyväksikäyttöön pyrkivä käytös saa alkunsa hyväksikäyttäjän tiedostamasta kiinnostuksesta lapseen seksuaalisessa mielessä. Sullivan (2002) selittää teoriassaan (“The Spiral of Sexual Abuse”), kuinka hyväksikäytöstä haaveileva rationalisoi, minimoi ja kieltää rikollisuuden ja vääryyden kokemukset halutusta seksuaalisesta kanssakäymisestä lapsen kanssa, kunnes kaikki moraaliset estot teon tieltä häviävät tai tulevat ylitetyiksi. Sullivanin (2002) mukaan pidäkkeiden rikkoutumista tukevat erityisesti jatkuvat fantasioinnit seksuaalisesta kanssakäymisestä lapsen kanssa. Tällöin kognitiivinen muodonmuutos tai vääristyminen mahdollistuu, ja teko vaihtuu hyväksikäyttäjän ajatuksissa oikeutetuksi. Seuraava vaihe hyväksikäyttöön on valmistelu, grooming, joka Sullivanin (2002) mukaan pitää sisällään paitsi uhrille osoitettua erityistä huomiota: lahjontaa, kehuja, huomiointia, mutta myös samanaikaista uhriin kohdistettua uhkailua ja pelottelua. Sullivan (2002) esittää että tekijän saama “hyöty” hyväksikäytöstä vaihtelee jännityksestä ja seksuaalisesta tyydytyksestä kontrollin, hallitsemisen ja voiman tunteisiin. (Sullivan 2002, 17-21.)

3.3 Pedofilia

Kun vähintään 16-vuotias henkilö on seksuaalisesti kiinnostunut esimurrosikäisistä lapsista, puhutaan pedofiiliasta. Pedofiilin kiinnostus voi olla fiksoitunutta tai regressoitunutta. Fiksoitunut pedofiili on seksuaalisesti kiinnostunut alle murrosikäisistä lapsista ensisijaisesti ja pysyvästi, kun taas regressoitunut pedofiili on seksuaalisesti kiinnostunut alle murrosikäisistä vain väliaikaisesti. Väliaikaisuuteen voi vaikuttaa esimerkiksi stressaava elämänvaihe. Kun seksuaalinen kiinnostuminen tapahtuu juuri murrosiän täyttäneisiin lapsiin, puhutaan hebefiliasta. On hyvä muistaa, että lapsista seksuaalisesti kiinnostuminen ei johda automaattisesti fantasioiden toteuttamiseen. (Mielenterveystalo, [viitattu 20.2.2020].)

Lääketieteessä lapsiin kohdistunut seksuaalinen kiinnostuminen määritellään lapsikohteiseksi seksuaalihäiriöksi. Lapsikohteinen seksuaalihäiriö tarkoittaa sitä, että henkilö on jo toteuttanut seksuaalisia halujaan käytännössä tai kokee voimakkaat halut itselleen haitallisiksi. Useimmat lapsiin seksuaalisesti kiinnostuneet henkilöt kokevat oman suuntautuneisuutensa ahdistavana ja toivoisivat toimivansa vastuullisesti ja oikein. Vallitseva ja pysyvä halu seksuaaliseen toimintaan lapsen kanssa määritellään sairaudeksi. Tutkimuksissa ei ole löytynyt yksiselitteistä syytä sairauden puhkeamiselle. On kuitenkin todettu, että 90 prosenttia tutkituista tapauksista voidaan selittää erilaisten ympäristötekijöiden avulla. (Mielenterveystalo, [viitattu 20.2.2020].)

Pedofiilinen häiriö voidaan diagnosoida ihmisillä, jotka ovat halukkaita paljastamaan tällaisen parafilian eli toistuvan tai pakkomielteisen riippuvuuden, joka kohdistuu johonkin sosiaalisesti ei-hyväksytyyn tai muuten epätavalliseen kohteeseen (Mielenterveystalo, [viitattu 23.10.2020]). Myös ihmiset, jotka kieltävät kaikenlaisen seksuaalisen vetovoiman lapseen, mutta osoittavat kuitenkin siitä objektiivisia todisteita, voivat saada kyseisen diagnoosin. Jotta tila voidaan diagnosoida, on yksilön toimittava seksuaalisten halujensa mukaan tai koettava merkittävää ahdistusta tai ihmissuhdevaikeuksia heidän tunteidensa ja fantasioidensa vuoksi. Ilman näitä kahta kriteeriä voi olla mahdollista, että henkilöllä on pedofiilinen seksuaalinen suuntautumien mutta ei pedofiilinen häiriö. (Psychology today 2019.)

Pedofiileissä ja siinä, miten he toimivat lapsia kohtaan on paljon eroja, sillä heidän tarpeensa ja lähtökohtansa ovat erilaiset. Tilastoista voi tehdä jonkinlaisia havaintoja, sillä esimerkiksi incestissä ja erityisesti sisarusten välisessä, on suurin todennäköisyys yhdynnälle. Osa pedofiileistä kuitenkin "vain" tyytyvät katselemaan lapsia etäältä ja osa käyttää lapsipornografiaa hyödykseen. (Kähäri 2017.)

Pedofiliaa on mahdollista hoitaa lääkkeillä sekä psykoterapian avulla. Lääkehoidon avulla pystytään muun muassa vaikuttamaan henkilön seksuaalisiin impulsseihin ja niiden voimakkuuteen. Psykoterapia toimii taas apuna vaikuttaa henkilön ajatuksiin ja tunteisiin. Terapiassa tarkastellaan esimerkiksi niitä tunteita, joiden takia hyväksikäyttö tapahtuu ja etsitään henkilölle erilaisia vaihtoehtoja toimija. Terapiassa tarkoituksena on myös saada pedofiili ottamaan vastuu tekemisistään ja tuntemaan myötätuntoa uhriaan kohtaan. Kuitenkaan terapia ei onnistu auttamaan pedofilia ilman tämän omaa halua muuttaa ajatusmaailmaansa ja mielitekojansa. (Kähäri 2017.)

3.4 Internetin vaikutus seksuaalirikoksille

Virtuaalimaailma mahdollistaa sen, että ihmisten, jotka ovat kiinnostuneita lapsista seksuaalisessa mielessä, välille voi syntyä laajoja julkisia tai suljettuja verkostoja. Nämä verkostot voivat keskittyä kuvaavan materiaalin levittämiseen tai toimia eräänlaisina kohtaamis- ja keskustelupaikkoina lapsista seksuaalisessa mielessä kiinnostuneiden välillä. (Varnhagen 2007.) Hyväksikäyttömateriaalin levittäminen ja jakaminen tapahtuu suurilta osin Tor:in vertaisverkoissa, joita ovat eDonkey ja BitTorrent. Etenkin kaikista vakavimpien hyväksikäyttötapausten materiaalit leviävät Tor-verkon piilopalveluissa. (Europol 2017.)

Anonyymiverkoissa Europolin (2017) mukaan toimii yhteisöjä, jotka ovat keskittyneet lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Nämä verkkoympäristöt ovat luoneet uudenlaisia mahdollisuuksia toteuttaa rikoksia, jotka liittyvät lapsien ja nuorten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Lasten houkuttelu ja kiristäminen seksuaalisiin tekoihin on lisääntynyt internetissä. Hyväksikäyttöön pyrkivällä on mahdollisuus salata identiteettinsä kirjautumalla Tor-selaimella keskustelufoorumeille. Tämä hankaloittaa tapauksien rikostutkintaa. (Europol 2017.)

Reaalimaailmassa seksuaaliseen hyväksikäyttöön pyrkivän on mahdollista päästä todella lähelle lasta ilman tämän tietoisuutta asiasta (koulun pihalla, puistossa, koulumatkalla). Virtuaalimaailmassa lasta "lähemmäs" ei voi päästä ilman lapsen omaa reagoimista, vastaamista ja osallistumista. Kuitenkin hyväksikäyttöön pyrkivän tavoitteiden kannalta siitä on hänelle etua: vuorovaikutus lapseen voidaan alusta asti luoda siten, että seksi saadaan hivutettua vähitellen mukaan kommunikointiin ja normalisoida se osaksi kanssakäymistä (O'Connell, 2003).

Lasten vanhempien on tärkeä keskustella internetin käytöstä kotona. Mitä paremmin vanhempi on perillä lapsen käyttämisestä internetin sivustoista ja sosiaalisen median kanavista, sitä paremmin vanhempi osaa olla lapsen tukena ja kannustaa turvalliseen netinkäyttöön. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020.) Tämän takia olemme halunneet huomioida myös oppaassamme vanhempien vastuullisuuden lasten ja nuorten sosiaalisen median käytöstä.

4 GROOMING

4.1 Käsitteen määrittely

Grooming-käsite kuvaa hyväksikäyttäjän tekoja, jotka valmistavat tilaa ja pohjaa lapsen myöhemmälle seksuaaliselle hyväksikäytölle (Berson 2003, McAlinden 2006 & Laitinen 2007). Seksuaalisen hyväksikäytön valmisteluihin sisältyy kaikki sanat, teot ja eleet, joita hyväksikäyttöä suunnitteleva kohdistaa lapseen, saadakseen lapsen hyväksikäytösuhteeseen. Lähtökohtana lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön on aikuisen havittelema seksuaalinen mielihyvä. (Laitinen 2004.)

Grooming viittaa aina prosessiin, jossa lapsiin seksuaalisesti kiinnostunut aikuinen manipuloi taitavasti tilanteen, jossa lasta voi helpommin käyttää seksuaalisesti hyväksi ilman kiinnijäämisen uhkaa. Vaikka yleensä lapsen seksuaaliset hyväksikäyttäjät keskittyvät vain yhteen lapseen, groomingissa tekijä saattaa keskittyä moneen lapseen samanaikaisesti. Jos lapsi siis tuntuu levottomalta ja katkaisee suhteen tekijään, muita potentiaalisia uhreja on helposti saatavana. (Ost 2009, 32–39.)

Aiemmissa groomingiin liittyvissä tutkimuksissa on havaittu (Wolak ym. 2008, 111–128), että suurin osa grooming-prosessista toteutuu erilaisten synkronisten pikaviestimien avulla, kuten Chat ja Messenger, ja näiden viestimien privaatti ja yksityinen luonne tekee niistä mahdollisia tutkimuskohteita (Subrahmanyam ym. 2004, 652). Tarkempaa tietoa groomingista on yritetty saada valeprofiileilla (O'Connell 2003 & Jayawardena ym. 2007), eli tutkijat ovat esittäytyneet verkossa lapsina ja soluttautuneet eri verkkoyhteisöihin. Hieman oudolta kuulostava tutkimusmetodi on tarjonnut toistaiseksi kattavinta tutkimustietoa niistä tavoista, joilla hyväksikäyttäjä on pyrkinyt lähestymään lasta, ja lisäksi tietoa, minkälaiset lapset hyväksikäyttäjiä viehättävät (Jayawardena ym. 2007, 228–248).

Hyväksikäytön uhreiksi joutuneita lapsia on usein kirjallisuudessa kuvattu jollain tavalla kaltoinkohdelluiksi ja syrjäytyneiksi joko sosiaalisen viiteryhmänsä tai vanhempien taholta. Seksuaaliselle hyväksikäytölle alttiita ovat esimerkiksi lapset, jotka ovat huostaan otettuja, pahoinpideltyjä tai ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä (uudelleen uhriutumisen).

Seksuaalirikoksen uhreilla on usein erilaisia ongelmia elämässään, mutta groomingin assosiointi vain “ongelmanuorten” uhaksi voidaan pitää huonona näkökulmana. Hyväksikäyttäjän uhriksi voi päätyä myös altistavilta tekijöiltä välttynyt lapsi. Pelkästään lapsen jännitys, uteliaisuus ja viehättyminen uudesta ihmisestä voi saada lapsen tekemisiin hyväksikäyttäjän kanssa. (Lanning 2010, 25–26)

Useiden tutkimustilastojen mukaan kuitenkin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön uhrina on selkeästi useammin tyttö, ja hyväksikäyttäjät ovat olleet lähes poikkeuksetta miehiä myös internetistä alkaneissa tapauksissa (Finkelhor ym. 2000). Selkeästä tilastollisesta sukupuolijakaumasta huolimatta on väitetty, että poikiin kohdistuvat seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset voivat olla tilastoitua yleisempää. Pojille asian julkituominen, uhriksi joutuminen ja avun hakeminen voi olla erittäin vaikeaa. Asiasta puhumista pojilla voivat vaikeuttaa pelko leimautumisesta homoseksuaaliksi tai jos kyseessä on naisen pakottama tai lahjottu seksuaalinen kanssakäyminen, voi hyväksikäyttöä olla vaikea myöntää, koska vanhemman naisen kanssa tapahtunut seksuaalinen kanssakäyminen tulkitaan yleensä huvittavana ja jopa myönteisenä asiana. (Laitinen, 2004 & Brusila ym. 2009.)

4.2 Grooming-prosessi

Tyypillisesti grooming-prosessi sisältää rikoksentekijältä tietynlaisen yhdistelmän huomiota, hellyyttä, välittämistä, lahjomista ja ystävällisyyttä uhria kohtaan. Tapahtumaketju alkaa lapsen tai nuoren houkuttelulla, jossa yritetään rakentaa luottamusta ja kiinnostusta lapsen tai nuoren kanssa. Houkuttelemisen voi kestää viikkoja tai jopa kuukausia. Hyväksikäyttäjä imartele ja kehuu paljon uhriaan ja voi kertoa esimerkiksi olevansa nuorempi kuin onkaan. Keskustelun edetessä hyväksikäyttäjä alkaa vihjailemaan ja puhumaan seksiin liittyvistä asioista ja pyytää lähettämään esimerkiksi alastonkuvia. Kun lapsen luottamus on ansaittu, tekijä alkaa usein myös uhkailemaan uhria, jolloin pelko ja häpeä saattaa alistaa lapsen seksuaalisiin tekoihin. Prosessin voidaan jakaa seitsemään eri vaiheeseen (Väestöliitto 2018):

1. Ensimmäisessä vaiheessa tekijä luo uhriin kontaktin avaamalla keskustelun lasta kiinnostavalla aiheella. Tekijä saattaa vedota lapsen tunteisiin esiintymällä yksinäisenä. Näin ollen lapsi kokee velvollisuudekseen olla yhteydessä tekijään.
2. Toisessa vaiheessa tekijä antaa lapselle tilaa ja manipuloi lasta uskomaan, että tämä hallitsee keskustelua.
3. Kolmannessa vaiheessa tekijä lähettää uhrilleen paljon myönteisiä viestejä ja lahjoo lasta saaden tämän uskomaan olevansa erityinen. Näin hän luo kuvan aidosta kiinnostuksesta ja saa lapsen luottamuksen. Tässä vaiheessa syntyy ”yhteisten salaisuuksien” mahdollisuus.
4. Neljännessä vaiheessa lapsi kokee nyt olevansa velkaa tekijälle aikaa, läheisyyttä ja kiintymistä. Tästä syystä lapsi saattaa lähettää tai paljastaa itsestään kuvia eikä ymmärrä kuvien olevan vastapuolella ikuisesti hallussa. Näin tekijä saa kiristykseen mahdollisuuden.
5. Viidennessä vaiheessa tekijä aloittaa seksuaaliset keskustelut. Tekijä käyttää nyt hyväkseen myös lahjonnalla ja kehumisella ansaittua luottamusta.
6. Kuudennessa vaiheessa lapsi säikähtää. Lapsi kuitenkin järkeilee asiat päässään niin, että syntynyt huoli katoaa.
7. Viimeisessä vaiheessa pelko paljastumisesta saa lapsen tekemään tekijän pyytämiä asioita.

4.3 Ennaltaehkäiseminen

Vanhemmat ja lapsen elämässä olevat muut luotettavat aikuiset pystyvät vähentämään lapsen riskiä joutua hyväksikäytön uhriksi. Lapset tarvitsevat aikuiselta jokapäiväistä valvontaa ja suojelua. Vanhempien lasten, kuten kouluikää lähestyvien ja ala-asteikäisten lasten kanssa voi jo puhua monista asioista. Lasta voi esimerkiksi kieltää lähtemästä vieraiden ihmisten mukaan, heidän autoonsa tai asuntoonsa. Mahdollisen hyväksikäytön riskiä lisää se, jos lapset eivät saa riittävästi aikuisten huomiota ja kaipaavat läheisen

aikuisen läsnäoloa. Tämäkin on yksi syistä, miksi vanhempien osoittama riittävä huomio lapsilleen ja heidän yhdessä viettämänsä aika, ovat lapsille erittäin tärkeitä. Jotta jokainen lapsi uskaltautuisi kertomaan vanhemmilleen ja jollekin turvalliselle aikuiselle tapahtuneesta hyväksikäytöstä ja pyytämään tältä apua tilanteeseen, täytyy lapsella olla tunne luottavasta vanhemmasta vaikeissakin tilanteissa. Tästä syystä lapsen tekemiin ongelmiin olisi hyvä suhtautua rauhallisesti ja oikaista häntä lempeästi. Lapsella tulisi olla tunne siitä, että tuttuun vanhempaan tai aikuiseen voi aina luottaa. (Sariola 2015.)

Yksi tärkeimpiä ennaltaehkäisyn keinoja vanhemmalle on olla kiinnostunut lapsen tekemisistä ja pitää yllä keskusteluyhteyttä lapsen kanssa myös netissä. Vaikka lapset osaavat usein torjua netissä lähestyviä epäilyttäviä henkilöitä, eivät he kerro näistä luotettavalle aikuiselle. Tämän takia aikuisen on tärkeä luoda lapsen kanssa keskusteluyhteys, jossa lapsi kokee voivansa kertoa kaikki asiat aikuiselle. Toinen tärkeä ennaltaehkäisyn keino on kertoa lapselle netissä olevista vaaroista lapselle sopivalla tavalla ilman pelottelua mutta myös vähättelemättä asiaa. (Hokkanen 2018.)

Jos epäily groomingista tai seksuaalisesta kaltoinkohtelusta herää, kannattaa apua hankkia nopeasti. Asiasta on hyvä ilmoittaa lastensuojeluun, omalla alueella toimivaan lastensuojelutyöntekijään, joka arvioi tarvetta tutkia lapsen tilannetta. On myös suositeltavaa ilmoittaa asiasta poliisille. (Väestöliitto 2018). Halusimme kerätä myös oppaaseen tietoa vanhemmille ja sosiaalialan ammattilaisille siitä, mistä heidän on mahdollista saada apua, jos epäilevät groomingia. Yllä olevien lisäksi nimesimme oppaaseen kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin ja –psykologin, rikosuhripäivystyksen, raiskauskriisikeskuksen ja Mannerheimin lastensuojeluliiton.

Loimme oppaaseen myös vanhemmille yhdeksänvaiheisen mallin siitä, mitä aikuisen pitää tehdä, kun lapsi on joutunut hyväksikäytön uhriksi. Vaiheiden avulla vanhempi pystyy ottamaan puheeksi vaikeaa asiaa lapsen kanssa. Vaiheita ovat:

1. Huomatessasi tilanteen, ota tapahtuma rohkeasti lapsen kanssa puheeksi rauhallisessa ympäristössä.
2. Kuuntele ja usko lasta.

3. Ole läsnä. Yhdeksän ohjetta, mitä aikuisen pitää tehdä
4. Kysy, mutta älä johdattele vastaukseen.
5. Älä jätä lasta yksin asian kanssa.
6. Kirjoita lapsen kertomus ylös.
7. Konsultoi ja tee yhteistyötä oppilashuollon ja poliisin kanssa.
8. Hae lapselle apua.
9. Kiitä lasta rohkeudesta.

Puheeksioton lisäksi halusimme tehdä oppaaseen muutamia apukysymyksiä keskustelun tueksi. Tärkeää lapsen kanssa vaikeasta asiasta keskustellessa on muistaa avoimet kysymykset. Avoimien kysymyksien avulla vastaajaa pyydetään antamaan vastaus omin sanoin, jotta asiasta saadaan mahdollisimman paljon tietoa (SurveyMonkey 2020). Oppaassa apukysymyksiä ovat: kerro omin sanoin, mitä on tapahtunut, mitä on tapahtunut tätä ennen, mitä ajatuksia sinulla on tapahtuneesta, mitä ajatuksia sinulla on nyt, ketkä kaikki olivat paikalla sekä kerro minulle lisää.

4.3.1 Turvakasvatus

Lasten turvallisuudesta vastaavat vanhemmat ja lasten kanssa työskentelevät aikuiset. Tämän takia aikuisen tulisi huomioida turvakasvatus osaksi lapsen muuta kasvatusta. Turvakasvatuksella pyritään muun muassa turvallisen kasvun edistämiseen, lapsen omien turvataitojen vahvistamiseen sekä häirinnän, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn. (Lajunen ym. 2019.)

Turvakasvatuksessa tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja ymmärrys. Tässä lapselle kerrotaan, että maailma sisältää sekä kilttejä että pahoja ihmisiä. Jo pienelle lapselle voi kertoa esimerkiksi siitä, että kuka tahansa ei saa häntä kosketella. Lapsen on tärkeää oppia tunnistamaan normaali ja epänormaali kanssakäyminen. Luo lapseen suhde, jossa hän

pystyy heti kertomaan normaalista poikkeavasta tapahtumasta. On hyvä tietää, missä ja mitä lapsi tekee vapaa-ajallansa sekä tutustua lapsen kavereihin ja vanhempiin. (Lajunen ym. 2019.)

4.3.2 Mediakasvatus

Lapset ja nuoret elävät mediakulttuurin aikaa. Mediakulttuuri on täynnä erilaisia vaikuttimia, jotka saavat median käyttäjiä ajattelemaan sekä toimimaan tietyllä tavalla. Media on osa todellisuutta, joka muotoilee lapsen ja nuoren ymmärrystä ja näkökulmia. Media vaikuttaa monella tapaa siihen, millaisia havaintoja nuoret tekevät maailmasta. (Järvi ym. 2018.)

Mediakasvatuksella tarkoitetaan oppia mediasta ja mediakulttuurista. Mediakasvatuksella vahvistetaan lapsen ja nuoren mediataitoja eli valmiuksia toimia mediakulttuurissa vastuullisesti. Mediakasvatuksella tuetaan nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja oman äänen löytämistä. Mediataidot vahvistavat myös nuorten tasa-arvoista mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa sekä omaan elämään että yhteiskuntaan. Vanhemmat ja lasten kanssa työskentelevät luovat viitekehyksen lapsen ja nuoren mediakokemusten jäsentämiseen sekä medialukutaidon kehittymiseen. (Järvi ym. 2018.)

Vuoden 2019 alussa on tehty kysely suomalaisten nuorten ja nuorten aikuisten sosiaalisen median käytöstä (Ebrand Group Oy 2019). Kyselyn vastaajat olivat 13–29-vuotiaat suomalaiset. Kyselyaineisto kerättiin vuoden 2019 tammi-maaliskuun välisenä aikana verkkoon toteutetun verkkokyselylomakkeen avulla. Kyselyyn osallistui 6247 vastaajaa eri puolilta Suomea. Tuloksien mukaan keskivertonuori käyttää internetiä 31–40 tuntia viikossa, joista sosiaalisen median palveluita noin 15–20 tuntia viikossa. Suosituimpia sovelluksia ovat muun muassa WhatsApp, Snapchat, Instagram, Spotify, Youtube, Facebook ja Pinterest. (Ebrand Group Oy 2019.) Lisäsimme oppaaseen myös ala- ja yläkoululaisten suosimia sovelluksia, jotka tulivat tietoomme yhteistyökumppaniemme kautta. Näitä sovelluksia ovat Yolo, TikTok, Tellonym, YikYak, Sarahah ja Jodel.

5 GROOMINGIN AIHEUTTAMAT VAURIOT LAPSESSA

5.1 Hyväksikäytön vauriot

Groomingin aiheuttamat vauriot ovat lapsessa ja nuoressa yksilöllisiä. Hyväksikäytön kesto, tekojen laatu ja lapsen ikä vaikuttavat siihen, kuinka vakavat vaikutukset sillä on lapseen. Myös aikuisen suhtautuminen ja toiminta hyväksikäytön paljastumisen jälkeen vaikuttaa paljon siihen, mitä vaurioita lapselle jää. Lievissä hyväksikäyttötapauksissa vain pieni osa lapsista selviää ilman mitään oireita. Seksuaalinen hyväksikäyttö vaurioittaa lapsen psyykkistä, fyysistä, sosiaalista ja seksuaalista kehitystä. (Liukkonen 2004.)

Lapsi joutuu kokemaan ikätasoonsa verrattuna liian aikaisin asioita, joihin hän ei ole vielä psyykkisesti tai fyysisesti valmis. Grooming ja siitä aiheutunut seksuaalinen hyväksikäyttö on yleensä lapselle tuhoisa ja voimakkaasti vaurioittava kokemus, jota hän ei kykene ymmärtämään. Lapsen itsensä, ihmissuhteiden ja ympäristön hallinnan kehittyminen häiriintyy, ja näin myös persoonallisuuden kehitys keskeytyy. Hyväksikäytetty lapsi joutuu kokemaan ärsykejä, johon hän ei ole kehityksellisesti vielä valmis. Tämä vaurioittaa normaalia seksuaalisen kehityksen järjestystä. (Heikinheimo & Tasola 2004.)

5.2 Psyykkiset vauriot

Hyväksikäytetyllä henkilöllä on usein itsestään negatiivinen minäkuva. Hän saattaa tuntea itsensä likaiseksi, pahaksi ja arvottomaksi. Erilaiset tunteet häpeästä ja syyllisyydestä ovat yleisiä hyväksikäytön uhreilla. Varsinkin lapsille on tyypillistä hakea syytä itsestään silloin, kun hän ei ymmärrä tapahtunutta. (Heikinheimo 2004; Liukkonen 2004.)

Erilaiset negatiiviset tunteet kuten suru, pelko, viha, avuttomuus, voimattomuus, ahdistuneisuus ja masentuneisuus ovat tyypillisiä hyväksikäytön aiheuttamia vaurioita. Uhri saattaa kokea paniikkihäiriöitä, jännitystä sekä nähdä painajaisia. Hän voi kokea oman elämänhalunsa ja -hallintansa heikentyneen, joka johtaa usein itsetuhoisuuteen ja pahimmillaan jopa itsemurhayritykseen. (Liukkonen 2004.)

Persoonallisuushäiriöt, psykoottisuus ja pakko-oireiset häiriöt voivat olla seurausta seksuaalisesta traumasta. Muita psyykkisiä vaurioita voivat olla uhrin kokemat dissosiaatiohäiriöt, kuten dissosiativinen identiteettihäiriö sekä dissosiativinen muistinmenetys. (Liukkonen 2004, 23.)

Dissosiaatiohäiriössä psyyke pyrkii säätelemään mieltä uhkaavilta voimakkailta tunnetiloilta, joita ovat erilaiset vakavat traumaattiset kokemukset ja mahdollisesti niihin liittyvät häpeän, kauhun tai pelon tunteet. Tunnemuistoilta suojaavan dissosiaation voi laukaista traumaan liittyvä ärsyke tai yritys keskustella traumaan liittyvistä tapahtumista. Dissosiaatio voi herättää uhrissa ahdistusta ja vaikeuttaa hänen vuorovaikutustansa muiden kanssa. (Huttunen 2011.)

5.3 Fyysiset vauriot

Groomingista alkaneella hyväksikäytöllä on monenlaisia fyysisiä vaikutuksia lapseen. Esimerkiksi erilaiset haavat ja ruhjeet sekä toistuvat infektiot anaalialueella ja sukupuolielimissä, ikätasoon kuulumaton uloste- ja virtsainkontinenssi sekä sukupuolitaudit ovat mahdollisia seurauksia lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Myös kehon muilla alueilla voi esiintyä ruhjeita ja muita vammoja. Lapsella voi lisäksi esiintyä istumis- ja kävelyongelmia. Jos naispuolisen uhrin kuukautiset ovat ehtineet alkaa, on raskaus myös mahdollinen fyysinen vaikutus. (Liukkonen 2004.)

5.4 Sosiaaliset vauriot

Grooming vaurioittaa vakavasti uhrin kokemusta hänen omista rajoistaan. Rikotuksi tulemisen tunne aiheuttaa ongelmia tunnistaa ja ylläpitää rajoja myös myöhemmässä elämässä. Hyväksikäytettyjen on vaikea hahmottaa missä raja itsensä ja muiden välillä kulkee. Silloin uhrien käytös voi olla muiden mielestä tungettelevaa ja epäkunnioittavaa. Lisäksi oman yksityisyyden suojeleminen muilta voi olla haastavaa. (Heikinheimo 2004.)

Hyväksikäyttö vaikuttaa ihmissuhteisiin merkittävästi. Uhri ei pysty luottamaan muihin ihmisiin ja kokee läheisyyden pelkoa sekä tarvetta hallita ihmissuhteita ja tilanteita. Näin ollen hyväksikäytetty voi välttää läheisiä ihmissuhteita ja hakeutua tästä syystä lyhyisiin suhteisiin ja satunnaisiin sukupuoliyhdyntöihin (Liukkonen 2004). Alttius valita lapsia seksuaalisesti hyväksikäyttävä henkilö puolisoikseen on myös mahdollista (Heikinheimo 2004).

5.5 Seksuaaliset vauriot

Vauvasta lähtien seksuaalisuus on yksi keskeinen osa-alue lapsen persoonallisuuden kehittymisessä. Kehitykseen vaikuttaa biologisten tekijöiden lisäksi lapsen kokemukset vanhempien parisuhteista, vanhemmuudesta sekä muista ympärillä olevista ihmissuhteista. Lapsuudessa tai nuoruudessa koetulla seksuaalisella traumalla on huomattavia ja pitkäaikaisia vaurioita seksuaalikehitykseen. (Pajunen 2006).

Seksuaalisen hyväksikäytön lähivaikutuksia ovat erilaiset seksuaaliset käytösoireet. Tällaista on muun muassa yliseksuaalinen käyttäytyminen. Yliseksuaaliseksi käyttäytymiseksi määritellään sellainen seksuaalinen tekeminen, joka on spontaanitonta, väkivaltaista ja pakonomaista. On tärkeää kuitenkin muistaa, että yliseksuaaliselle käytökselle on myös muita syitä hyväksikäytön lisäksi, näitä ovat esimerkiksi vanhempien ero tai muut elämän suuret kriisit. (HUS. [viitattu 15.9.2020].)

Hyväksikäytön uhrilla on suurempi riski joutua uudelleen seksuaalirikoksen uhriksi. Tätä kutsutaan uudelleen uhriutumiseksi. Hyväksikäyttö voi myöhemmin olla seksuaalista, henkistä tai taloudellista. (HUS. [viitattu 15.9.2020].) Seksuaaliset asiat korostuvat hyväksikäytetyllä lapsella niin puheissa kuin leikeissä ja piirroksissa (Heikinheimo & Tasola 2004). Alle murrosikäiset lapset saattavat satunnaisesti imitoida aikuisille yhdyntää. Tällaiset käytösoirehavainnot on otettava aina vakavasti, ja tilanteessa tulee harkita lapsen elämäntilanteen kartoittamista. (THL. 2019.)

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS

6.1 Aiheen valinta

Pohdimme pitkään opinnäytetyön aihetta. Aluksi oli tarkoitus, että molemmat tekevät omat opinnäytetyöt eri aiheista. Lopulta kuitenkin toinen keksi groomingin, ja se kiinnosti molempia. Koimme aiheen tärkeäksi, koska groomingista on vain vähän aikaisempaa tutkimusta ja ihmiset eivät välttämättä ole tietoisia kyseisestä ilmiöstä. Päätimme alkaa tutustumaan aiheeseen yhdessä. Halusimme luoda jotain uutta, joten tuntui luontevalta lähteä tekemään opasta. Oppaan kautta pystymme helposti välittämään tietoa vanhemmille ja sosiaalialan ammattilaisille, jotka ovat päivittäin lasten kanssa tekemisissä.

Päädyimme tekemään oppaan koulumaailmaan, koska groomingin uhrin sijoittuvat kouluikäisiin. Ajatuksen myötä otimme yhteyttä alan ammattilaisiin kouluyhteisöistä. Lukuisien sähköpostiviestien ja puheluiden jälkeen onnistuimme löytämään yhteistyökumppanit, jotka olivat aiheesta yhtä kiinnostuneita kuin mekin.

6.2 Yhteistyökumppanit

Otimme yhteyttä Kuortaneen koulukuraattoriin, koska toinen meistä oli kotoisin Kuortaneelta ja tunsi kyseisen henkilön. Hän totesi, että opas tulisi tarpeeseen, sillä monet lasten vanhemmista tai jopa koulun henkilökunnasta eivät tieneet, mitä grooming ilmiönä tarkoittaa tai miten sitä voi havaita. Halusimme koota moniammatillisen tiimin, jotta saisimme mahdollisimman paljon erilaisia ammatillisia näkökulmia ja mielipiteitä. Kuraattorin avulla saimme lisäksi yhteistyökumppaniksemme terveydenhoitajan, psykologin ja psykiatrisen sairaanhoitajan, jotka toimivat Kuortaneella.

Kirjoitimme opinnäytetyötä koskevan yhteistyösopimuksen meidän, yhteistyökumppaneiden ja koulun kanssa. Sopimuksessamme kerroimme opinnäytetyön aiheen ja sen tarkoituksen sekä muut yksityisyyteen liittyvät asiat. Kirjasimme sopimukseen opinnäytetyöprosessin alkavaksi 13.11.2019 ja päättyvän 20.12.2020. Sovimme yhteistyökumppaneidemme

kanssa, että pidämme opasta koskevia kokouksia Kuortaneella kolme kertaa ja lisäksi olemme muuten yhteydessä heihin sähköpostitse prosessin aikana.

6.3 Prosessin eteneminen

Aloimme ensimmäiseksi perehtymään ja lukemaan groomingista. Pian huomasimme, ettei aiheesta ole paljon tutkimuksia tai kirjallisuutta. Monet lähteet olivat vieraskielisiä tai niitä ei voinut pitää luotettavina, sillä niistä ei löytynyt ollenkaan tiedon alkuperää. Päätimme ryhtyä valmistamaan ensimmäisenä opasta. Keräsimme paljon tietoa ja aloitimme pitkän prosessin.

Suunnittelimme kolmeen yhteistyötapaamiseen omat aiheet, jonka mukaan opas etenee. Ensimmäisen tapaamisella hoidimme työn byrokraattiset asiat kuntoon kirjoittamalla yhteistyösopimuksen sekä keskustelemalla oppaan eettisyydestä ja sisällöstä. Toisella tapaamisella kävimme läpi kokoamaamme sisältöä. Kolmannella tapaamisella näytimme viimeistelyä vaille valmiin oppaan.

Teimme opinnäytetyötä usein etäyhteydellä, mutta pyrimme tapaamaan vähintään kerran kuukaudessa kasvokkain. Tapaamiskerroilla keskustelimme siitä, mitä olimme saaneet aikaan ja mitä tulemme seuraavaksi tekemään. Jaoin työ eri osa-alueisiin, mihin kumpikin perehtyy omalla ajallaan. Luimme kuitenkin aktiivisesti toisen lisäämiä tekstejä ja muokkasimme niitä yhdessä. Yhdessä tekeminen lisäsi varmuutta opinnäytetyön sisällöstä. Tähtäsimme molemmat siihen, että opinnäytetyö valmistuu viimeistään marraskuussa 2020.

7 OPAS

7.1 Oppaan määrittely

Hyvä opas kiinnostaa lukijaansa. Oppaan otsikot sekä väliotsikot selkeyttävät sen sisältöä, ja niiden avulla lukija tietää, mitä oppaassa käsitellään. Otsikoiden lisäksi ensimmäisestä kappaleesta on hyvä selvittää oppaan aihe. Lisäksi on tärkeää kirjoittaa selkeää yleiskieltä ja välttää monimutkaista ammattisanastoa, mikäli opas ei kohdistu ammattilaisille. Selkeät kappaleet, teksti ja oikeinkirjoitus tekevät lukemisesta helpompaa. Kielioppivirheet herättävät epäilyksen tekijän ammattipätevyydestä. (Hyvärinen 2005; Torkkola ym. 2002.)

Oppaan tavoite on antaa hyödyllistä ja asianmukaista tietoa lukijalle. Tiedon tulee pohjautua faktoihin, jolloin lähdekritiikki on tärkeässä asemassa. Oppaan tekijän täytyy löytää luotettavat ja kunnolliset lähteet. Oppaan sanoman pitää pohjautua alalla yleisesti hyväksytyihin asioihin tai tutkimusten antamiin tuloksiin. (Wiio & Puska 1993.) Luotettavuutta opasta kohtaan parantaa myös sen miellyttävä ulkoasu. Visuaalisesti hieno opas houkuttelee lukemaan ja parantaa sen ymmärrettävyyttä. (Torkkola ym. 2002; Hyvärinen 2005.)

7.2 Oppaan toteutus

7.2.1 Oppaan sisältö

Aloitimme kirjoittamaan oppaan tekstiä ensimmäisen yhteistyötapaamisen jälkeen. Olimme saaneet aiheet yhteistyökumppaneiltamme, jonka mukaan loimme oppaan sisältöä. Sisällön lähteeksi yhteistyökumppaneidemme lisäksi käytimme erilaisia verkkolähteitä (Saarinen & Heinonen 2006; Väestöliitto 2018; THL 2019). Kootessamme aineistoa oppaaseen, valitsimme omasta mielestämme parhaimmat ja luotettavimmat lähteet. Koimme aluksi tekstin kirjoittamisen vaikeaksi, koska sitä oli haastava tiivistää selkeään ja lyhyeen

muotoon. Jouduimme paljon pohtimaan sitä, mikä on oikeasti tärkeää ja tarpeellista tietoa lukijalle, joka ei tiedä aiheesta mitään.

Muodostimme yhteistyökumppaniemme antamien aiheiden pohjalta oppaalle rungon. Jokaisesta teemasta tiivistimme oppaaseen yhden sivun. Oppaan sisällöstä muodostui seuraavanlainen: Lukijalle, Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja grooming, Grooming prosessin seitsemän askelta, Mistä tunnistaa, Miten grooming vahingoittaa lasta, Miten ennaltaehkäistä, Yhdeksän ohjetta, mitä aikuisen pitää tehdä.

Kirjoitimme opasta yhteistyökumppaneiden tapaamisten ohella. Käytimme kirjoitustyöhön paljon aikaa, sillä halusimme tehdä oppaasta mahdollisemman hyvän. Sovimme tekemämme opasta itsenäisesti, mutta tapasimme myös viikoittain käydäksemme läpi oppaan edistymisen ja suunnitellaksemme mitä teemme seuraavaksi. Tapaamisien avulla pystyimme pitämään oppaan sisällön yhtenäisenä kokonaisuutena.

7.2.2 Oppaan ulkoasu

Valmiin sisällön jälkeen aloimme luomaan oppaan ulkoasua. Käytimme oppaan muokkaamiseen Canva-internetsivustoa, jonka avulla oppaasta sai visuaalisesti taidokkaan ja miellyttävän näköisen. Teimme sovelluksen avulla mustan kannen oppaaseen, joka sisälsi maalitahrojen näköisiä kuvioita. Päätimme tehdä aina yhdestä aukeamasta saman värisen, jotta oppaasta saatiin visuaalisesti miellyttävä. Lisäsimme myös erilaisia elementtejä kuvittamaan tekstin sanomaa. Valitsimme fontiksi helposti luettavan mutta samalla aiheeseen sopivan tyylin.

Ennen viimeistä tapaamista yhteistyökumppaneidemme kanssa kävimme opasta läpi ja muokkasimme visuaalisia efektejä eri näköisiksi ja värisiksi. Yritimme luoda oppaasta niin hyvän kuin mahdollista, ja siksi käytimme paljon aikaa sen läpikäymiseen. Kävimme oppaan sivu sivulta läpi ja lähetimme sen myös luettavaksi ulkopuoliselle henkilölle ja pyysimme hänen mielipidettään oppaasta. Kun olimme lopulta tyytyväisiä oppaaseen, päätimme, että opas on valmis.

7.2.3 Oppaan painatus

Oppaan ollessa valmis aloimme pyytämään tarjouksia eri yrityksiltä, jotka tulostavat tämän kaltaisia töitä. Opas on täysin omakustanteinen, joten päätimme tulostaa työtä vain 10 kappaletta. Ammattikorkeakoulu ei halunnut osallistua oppaan kustannuksiin, koska opas tehtiin yhteistyössä muun tahon kanssa, ja yhteistyökumppanit kehottivat kysymään rahoitusapua muualta, koska heillä ei ollut budjettia tulostamiselle. Opas tulee aina olemaan pdf-tiedostona, joten yhteistyötaho saa tulostettua sitä itse tarvittaessa lisää.

Lopulta saimme hyvän tarjouksen yhdeltä yritykseltä. Menimme käymään liikkeessä ja annoimme oppaan pdf-tiedostona. Sovimme paperin koon ja laadun yhdessä liikkeen omistajan kanssa. Päädyimme kestävään paperiin ja muoviseen kansilehteen, jotka on kiinnitetty toisiinsa metallisella liitännällä. Noin viiden työpäivän kuluttua oppaat olivat valmiina. Haimme oppaat ja ihastelimme niitä hetken. Saimme kuulla ulkopuolisilta henkilöiltä, että opas vaikuttaa selkeältä ja laadukkaalta. Koimme onnistuneemme valinnoissamme, ja ennen kaikkea olimme ylpeitä tähänastisista saavutuksistamme.

7.3 Yhteistyötahon tapaamiset

7.3.1 Ensimmäinen tapaaminen

Joulukuussa 9.12.2019 meillä oli ensimmäinen tapaaminen yhteistyökumppaneiden kanssa Kuortaneen yläasteella. Tapaamisessa oli meidän lisäksi mukana koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja (merkkari). Tapaamisen tarkoituksena oli käydä yhteistyösopimus läpi ja keskustella oppaan sisällöstä sekä siitä, mitä yhteistyötaho siihen toivoisi. Keskustelun aikana oppaan kohderyhmäksi valikoitui vanhemmat ja sosiaalialan ammattilaiset. Koimme, että oppaan olisi hyvä tuoda tietoisuutta molemmille osapuolille, sillä grooming ilmiönä on vielä uusi jopa lasten kanssa työskenteleville.

Päätimme, että oppaan on hyvä olla lyhyt ja selkeä kokonaisuus, jotta jokainen ymmärtäisi sen sisällön. Tekstin kieli ei saisi olla liian ammatillista, vaan opas tehtäisiin yleiskieltä

käyttäen. Yhteistyökumppanit kokivat tärkeiksi aiheiksi: lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja grooming-käsitteen selityksen, groomingin ennaltaehkäisyä, groomingin tunnistamisen, groomingin vaikutukset lapseen sekä miten aikuisen tulee toimia ja mistä hän saa apua, jos tällaista ilmenee. Keskustelimme myös, kuinka oppaaseen olisi hyvä listata sovelluksia, jotka ovat lasten suosiossa tällä hetkellä. Tapaamisen jälkeen meille oli selvää, miten valmistamme oppaan.

7.3.2 Toinen tapaaminen

Toinen tapaaminen yhteiskumppaneiden kanssa oli 28.01.2020. Ennen tapaamista olimme lähettäneet oppaan raakaversion yhteistyökumppaneillemme luettavaksi. Tapaamisen tavoitteena oli käydä läpi oppaan sisältöä ja suunnitella sen ulkoasua.

Ensimmäinen sivu käsittelee seksuaalista hyväksikäyttöä ja groomingia. Yhteistyökumppaneidemme mielestä sivun jakaminen kahtia oli hyvä idea, koska tällöin lukija yhdistää nämä asiat toisiinsa ja saa laajemman käsityksen aiheesta. Toinen sivu käsittelee grooming-prosessin seitsemää askelta. Yhteistyökumppaneiden mielestä seitsemän vaiheen malli oli hyvin toteutettu kokonaisuus. Kolmas sivu pitää sisällään selitykset erilaisista piirteistä, joista groomingin voi tunnistaa. Sivun oli yhteistyökumppanien hyvä sellaisenaan. Neljäs sivu sisältää kaavakkeen eri tekijöistä, joilla grooming vahingoittaa lasta. Yhteistyökumppaneiden mielestä kaavake oli hyvä, sillä se tuo oppaaseen jotain muutakin kuin tekstiä. Viides sivu käsittelee ennaltaehkäisyä keinoja. Olimme listanneet sivulle myös suosituimpia sovelluksia, jotka yhteistyökumppanit olivat kertoneet meille. Kuudes sivu sisältää yhdeksän ohjetta, mitä aikuisena pitää tehdä groomingin ilmetessä. Yhteistyökumppaneiden mielestä luomamme apukysymykset olivat hyvä lisä oppaaseen, sillä ne antavat konkreettista apua aikuiselle vaikeassa tilanteessa.

Sisällön läpikäymisen jälkeen aloimme keskustelemaan oppaan ulkoasusta ja värimaailmasta. Koimme oppaan visualisoidun haastavaksi, sillä emme tienneet, millainen opas olisi houkutteleva aiheen vakavuutta kunnioittaen. Yhteistyökumppaneilta tuli ehdotuksia, kuinka värimaailma voisi olla neutraali mutta myös hieman synkkävahteinen ja näin herättää lukijan huomion. He ehdottivat myös, kuinka voisimme etsiä netistä kuvia,

joissa on lapsia tai esimerkiksi alussa voisi olla kuva, jossa aikuinen suojelee itkevää lasta ja oppaan lopussa aikuinen ja lapsi hymyilisivät aurinkoisesti. Listasimme heidän ideansa ja kerroimme, että jäämme miettimään ja kysymme myös omalta ohjaajaltamme, jos hänellä olisi ideaa oppaan ulkonäköön.

7.3.3 Kolmas tapaaminen

Viimeinen tapaamisemme oli 09.03.2020. Tapaamisella kävimme läpi lähes valmiin oppaan. Pyysimme yhteistyökumppaneiltamme mielipiteitä oppaan suhteen, sillä opas menisi pian tapaamisen jälkeen painettavaksi. Kävimme oppaan läpi sivu kerrallaan yhteistyökumppaneidemme kanssa. Kansisivun nähtyään he kehuivat heti oppaan visuaalista ilmettä ja kokivat kannen olevan erittäin hyvin toteutettu. Jatkaessaan oppaan lukemista yhteistyökumppanimme olivat koko ajan tyytyväisempiä oppaan ulkonäköön ja heidän mielestään opas oli juuri oikealla tavalla muotoiltu. Opasta läpi käydessämme esiin nousi muutamia kirjoitusvirheitä. Me ja yhteistyökumppanimme olimme tyytyväisiä lopputulokseen ja päätimme, että ainakin tämän osalta opas olisi valmis painettavaksi ja jaettavaksi. Yhteistyökumppanimme kysyi, voisivatko he jakaa ja näyttää opastamme seminaareissa ja vanhempainilloissa. He myös ehdottivat meille, että voisimme mennä itse kertomaan aiheesta heidän tuleviin vanhempainiltoihin. Tapaamisen lopussa kiitimme yhteistyökumppaneitamme vaivannäöstä ja avusta oppaan tekemiseen.

8 POHDINTA

Halusimme alusta alkaen tehdä opinnäytetyön, jolla on voimakas sanoma ja tarkoitus. Grooming nousi lopulliseksi aiheeksemme, kun löysimme yhteistyökumppanit, jotka kokivat aiheen yhtä tärkeäksi ja tarpeelliseksi kuin mekin. Aloittaessamme oppaan ja opinnäytetyön aiheen tutkimista halusimme perehtyä siihen syvemmin ja luoda jotain sellaista, josta voisi olla apua jollekin toiselle. Koimme grooming-ilmion olevan vielä suhteellisen uusi Suomessa kuten maailmallakin, joten halusimme omalta osaltamme edistää tietoisuutta aiheesta niin ammattilaisten kuin vanhempienkin keskuudessa. Näin vanhemmat ja sosiaalialan ammattilaiset osaisivat suojella lapsia ja nuoria mahdollisilta vaaroilta, joita he internetissä tai sosiaalisessa mediassa voivat kohdata.

Pohdimme kauan sitä, millaisen oppaan haluamme luoda ja kuinka saisimme siitä tarpeeksi kattavan niin, että jokainen lukija ymmärtäisi lukemaansa ja haluaisi paneutua siihen enemmän. Loimme oppaan, jossa asioista ei puhuta ammattikielellä, vaan mahdollisimman selkeällä yleiskielellä ilman, että lukijan pitäisi ennestään tuntea aihetta. Tehdessämme opasta ja opinnäytetyötä jouduimme turvautumaan paljon vieraskieliseen aineistoon. Tämä omalta osaltaan hidasti kirjoittamisprosessia, sillä kääntäminen ja luetun ymmärtäminen veivät enemmän aikaa, kun jos olisi lukenut suomenkielistä aineistoa. Kuitenkin tämän ansiosta saimme ilmiöstä entistä kattavampaa tietoa, jota hyödynsimme oppaan tekemisessä.

Opinnäytetyömme tekeminen kesti yli vuoden verran, ja oppaan tekemiseen käytimme noin puoli vuotta. Oppaan tekemisessä meitä auttoi paljon yhteistyökumppaneidemme kanssa luotu aikataulu, jonka mukaan myös opas eteni. Tämä sai meidät motivoitumaan oppaan tekemiseen ajallaan, minkä vuoksi opas valmistui suhteellisen nopealla aikataululla. Työmme kirjoittamista hidasti molempien työharjoittelut kuin myös molempien tehdessä töitä yhtäaikaaisesti. Aikataulullisesti kirjoittamista oli myös hankala toteuttaa molempien asuessa eri paikkakunnilla. Käytimme paljon videopuheluita hyödyksemme kirjoittaessamme opinnäytetyötä, sillä muuten yhteisen ajan löytäminen olisi ollut haastavaa. Olemme molemmat onnellisia siitä, että päätimme tehdä tämän työn yhdessä. Koko prosessin ajan olemme auttaneet toisiamme ja olleet toistemme tukena ja apuna, kun toinen on sitä

tarvinnut. On myös ollut erittäin hyödyllistä, että olemme saaneet kysyä toisiltamme mielipidettä asioihin, jolloin ei ole vain tarvinnut luottaa omaan arvioon asioista. Myös yhteistyökumppaneidemme kanssa työskentely oli todella helppoa ja avointa. Heidän ammatillisista mielipiteistään oli suuri apu toteuttaessamme opasta.

Oppaasta tuli juuri sellainen, kuin toivoimme. Se on valmistettu grooming-tapauksien tunnistamista ja ennaltaehkäisyä varten, mutta myös käsitteen esille nostamisen takia. Jos saamme oppaan avulla edes yhden grooming-prosessin estettyä, olemme onnistuneet siinä, mitä halusimme. Nykypäivänä teknologia kehittyy nopeasti ja sen mukana myös mahdolliset lasten ja nuorten kehitystä vaarantavat ilmiöt lisääntyvät. Meistä molemmat ovat ylpeitä oppaan valmistumisesta ja siitä, että saamme jakaa sen mahdollisimman monelle luettavaksi. Työmme käsittelee hyvin vakavaa aihetta, jonka julkiseksi tuominen voi estää ja pelastaa lapsia päätymästä kehitystä vaurioittavaan seksuaaliseen hyväksikäyttösuhteeseen.

Vaikka oppaamme on suunnattu koulumaailmaan, sitä voivat käyttää myös muut sosiaalialan ammattilaiset esimerkiksi lastensuojelun kentällä. Tulevaisuudessa oppaasta voisikin kehittää version, joka on suunnattu pelkästään nuorille. Tässä versiossa ilmiötä voisi lähestyä nuoren näkökulmasta. Näin nuoret saisivat tietoa grooming-käsitteestä ja osaisivat suojella itseään internetin vaaroilta.

Saimme kuulla hyvää palautetta oppaastamme viedessämme sen yhteistyökumppaneillemme. Tapaamisen yhteydessä koulukuraattori osasi kertoa myös, että oppaamme on levinnyt jo PDF-tiedostona eri puolille Suomea, sillä hän on välittänyt sitä erilaisissa koulutustapahtumissa. Tämän kuullessamme olimme yllättyneitä ja iloisia, sillä emme osanneet odottaa, että opas leviäisi näin nopeasti.

Kaiken kaikkiaan olemme tyytyväisiä koko prosessiin, sillä se on opettanut meitä paljon. Olemme saaneet arvokasta tietoa, mitä voimme hyödyntää tulevaisuudessa omilla työkentillämme. Opinnäytetyön tuloksena valmistunut opas on juuri sellainen, kuin toivoimme.

LÄHTEET

- Berson, I. 2003. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. [Verkkolehtiartikkeli]. Journal of School Violence 2(1), 5–18. [Viitattu 15.4.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Brusila, P., Hyvärinen, S., Kallio, M., Porras, K. & Sandberg, T. 2009. Eikö se kuulu kellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: Väestöliitto.
- Finkelhor, D., Mitchell, K.J & Wolak, J. 2000. Online victimization: A Report on the Nation's Youth. [Verkkojulkaisu]. Missing and Exploited Children, report. [Viitattu 10.4.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Ebrand Group Oy. 2019. SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. [Verkkojulkaisu]. Oulu. [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana: <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/>
- Europol. 2017. The Internet Organised Crime Threat Assessment. [Verkkojulkaisu]. Child Sexual exploitation online. [Viitattu 23.10.2020]. Saatavilla: <file:///C:/Users/sonja/Downloads/iocta2017.pdf>
- Exit ry. Ei päiväystä. Seksuaalinen kaltoinkohtelu. [Verkkosivu]. Exit – pois prostituutiosta ry. [Viitattu 18.2.2020]. Saatavana: <https://exitry.fi/tietoa-tukea/seksuaalinen-kaltoinkohtelu/#>
- Heikinheimo, A. & Tasola, S. 2004. Vain muistamalla voi unohtaa. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ryhmäterapia: tie toipumiseen. Jyväskylä: Heikinheimo, A. & Tasola, S.
- HUS. Helsingin yliopistollinen sairaala. Ei päiväystä. Hyväksikäytön aiheuttamat oireet. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 17.2.2020]. Saatavana: https://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/lasten_seks_hyv_kaytto/Tietoa/oireet/Sivut/default.aspx
- HUS. Helsingin yliopistollinen sairaala. Ei päiväystä. Lapsen seksuaalinen kehitys. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 10.2.2020]. Saatavana: https://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/lasten_seks_hyv_kaytto/Tietoa/seksuaalinen_kehitys/Sivut/default.aspx
- HUS. Helsingin yliopistollinen sairaala. Ei päiväystä. Lapsen yliseksualisoitunut käyttäytyminen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 15.9.2020]. Saatavana: <https://www.hus.fi/lapsen-yliseksualisoitunut-kayttaytyminen>

- Hyvärinen, R. 2005. Millainen on toimiva potilasohje? Hyvä kieliasu varmistaa sanoman perillemenon. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana: <https://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo95167.pdf>
- Ilmonen, K. & Korhonen, E. 2015. Seksuaalioikeudet. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Nord Print Oy. Väestötietosarja 28, 4–5. [Viitattu 18.2.2020]. Saatavana: https://www.vaestoliitto.fi/@Bin/5048510/va%CC%88esto%CC%88liitto_seksuaalioikeudet_web.pdf
- Jayawardena, K. & Broadhurst, R. 2007. Online Child Sex Solicitation: Exploring the feasibility of a reasearch 'sting'. International Journal of Cyber Criminology. 1(2), 228–248. [Viitattu 10.3.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Järvi, N., Kilpiäinen, L., Rahja, R. & Helenius, J. 2018. Mediakasvatus. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 25.10.2020] Saatavana: <https://cdn.mll.fi/prod/2018/12/21143314/Mediakasvatus.pdf>
- Järveläinen S. & Kykkänen, S. 2020. Groomingin vaikutukset lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen. [Verkkajulkaisu]. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu. Sairaanhoidajan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.10.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336139/Kykkänen_Samuli_Jarvelainen_Susanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kähäri, N. 2017. Silta sumusta valoon. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja siitä selviytyminen. Tallinna: Art House.
- L 24.7.1998/563. Rikoslaki.
- Laitinen, M. 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere: Vastapaino.
- Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen M. 2019. Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 26.10.2020]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126027/Tunne-%20ja%20turvataitoja%20lapsille_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lanning, K. V. 2010. Child Molesters. A Behavioral Analysis for Professionals Investing the Sexual Exploitation of Children. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention; U.S. Department of Justice. [Verkkajulkaisu]. National Center for Missing & Exploited Children, USA, 25–26. [Viitattu 10.10.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Lampainen, K. 2011. Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian

laitos. Pro gradu -työ. [Viitattu 23.10.2020]. Saatavana:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26619/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201103011839.pdf>

Lamminpää, W. 2019. Oot niin söpö! Eikö voitais nähdä? [Verkkojulkaisu]. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö AMK. [Viitattu 23.2.2020].

Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/263307/ON_Lamminpa%CC%88a%CC%88.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Liukkonen, S. 2004. Särö kaikkein syvimässä. Lapsuudessaan seksuaalisesti hyväksikäytetyn aikuisen auttaminen. Sipoo: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. 15–18-vuotiaan seksuaalinen kehitys.

[Verkkosivu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). [Viitattu 17.2.2020].

Saatavana: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-seksuaalinen-kehitys/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020. 12–15-vuotiaan seksuaalinen kehitys.

[Verkkosivu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). [Viitattu 10.2.2020].

Saatavana: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-seksuaalinen-kehitys/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020. Miten huolehdit lapsesi digihyvinnoinnista? Esite nuoren vanhemmille. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana:

https://cdn.mll.fi/prod/2020/05/18164742/ruutujen_lumo_digihyvinnointi_ylakouluikaiset_148x210_nettiin.pdf

McAlinden, A-M. 2006. "Setting `em up": Personal, Familial an Institutional Grooming in the Sexual Abuse of Children. [Verkkolehtiartikkeli]. Social & Legal Studies 15(3), 339–362. [Viitattu 18.8.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.

McAlinden, A-M. 2012. Grooming and the Sexual Abuse of Children: Institutional, Internet, and Familial Dimensions. [Verkkojulkaisu]. Oxford: OUP Oxford, 85–145. [Viitattu 20.2.2020]. Vaatii käyttöoikeudet. Saatavana:

<https://web-b-ebscobhost-com.libts.seamk.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzUyMDEwOV9fQU41?sid=6f608201-0037-4431-88ce-8dac4abf0f4a@pdc-v-sessmgr06&vid=0&format=EB&rid=1>

Mehiläinen. Ei päiväystä. Seksuaalisuus. [Verkkosivu]. Helsinki: Mehiläinen. [Viitattu 18.2.2020]. Saatavana: <https://www.mehilainen.fi/seksuaalisuus>

Mielenterveystalo. Ei päiväystä. Seksuaalinen kiinnostus lapsiin -omahoito. Mistä on kyse? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mielenterveystalo. [Viitattu 20.2.2020]

Saatavana: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/seksuaalinen-kiinnostus-lapsiin/Pages/osio_1.aspx

- Mielenterveystalo. Ei päiväystä. Seksuaalinen kiinnostus lapsiin -omahoito. Mistä on kyse? [Verkkosivu]. Helsinki: Mielenterveystalo. [Viitattu 23.10.2020].
Saatavana: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/seksuaalinen-kiinnostus-lapsiin/Pages/osio_1.aspx
- Minilex. 2015–2020. Seksuaalinen hyväksikäyttö netissä. [Verkkosivu]. Helsinki. [Viitattu 5.10.2020]. Saatavana: <https://www.minilex.fi/a/seksuaalinen-hyv%C3%A4ksik%C3%A4ytt%C3%B6-netiss%C3%A4>
- Mäki, I. 2017. Seksuaalinen kaltoinkohtelu. [Verkkojulkaisu]. Päihdelinkki. Helsinki: A-klinikkasäätiö. [Viitattu 18.2.2020].
Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/aggressiivisuus-ja-vakivalta/seksuaalinen-kaltoinkohtelu>
- O’Connell, 2003. A Typology of Child Cybersexploitation and online Grooming activities. [Verkkojulkaisu]. University of central Lancashire: Cyberspace Reseach Unit. [Viitattu 12.4.2020]. Saatavilla: http://image.guardian.co.uk/sys_files/Society/documents/2003/07/17/Groomingreport.pdf
- Ost, S. 2009. Child Pornography and Sexual Grooming. Gambridge University Press, 32–39.
- Paalanen, T., Ryyänen, A. & Vilponen, T. 2013. Aikuisuuden seksuaalisuus. [Verkkokurssi]. Digma – avoin yhteisöllinen oppimisympäristö. [Viitattu 10.2.2020].
Saatavana: <https://moodle.amk.fi/course/view.php?id=15>
- Pajunen, T. 2006. Hyväksikäytetyn lapsen kohtaaminen. Seksualisoitunut käytös ja sen kohtaaminen terapiassa. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Pelastakaa lapset ry. 2018. Lasten ja nuorten kokemaa seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. [Viitattu 22.10.2020]. Saatavana: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapsset/main/2018/08/31131602/Sexting_raportti_web-002.pdf
- Psychology today. 2019. Pedophilia. [Verkkojulkaisu]. Psychology today. [Viitattu 23.2.2020]. Saatavana: <https://www.psychologytoday.com/intl/conditions/pedophilia>
- Quayle, E. & Taylor, M. 2002. Child pornography and the internet: perpetuating a cycle of abuse. [Verkkolehtiartikkeli]. Deviant Behaviour: An Interdisciplinary Journal 23, 331–361. [Viitattu 25.8.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Saarinen, S. & Heinonen, T. 2006. Miten suojelen lasta hyväksikäytöltä -Opaskirjanen vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville. Lahti: Idies Ky.

- Sanderson, C. 2002. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito. 2. painos. Helsinki: Unipress.
- Sariola, H. 2015. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. [Verkkosivu]. Helsinki: Päihdelinkki. [Viitattu 23.2.2020].
Saatavana: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/aggressiivisuus-ja-vakivalta/lasten-seksuaalinen-hyvaksikaytto>
- Subrahmanyam, K. & Greenfield, P. M. & Tynes, B. 2004. Constructing sexuality and identity in an online teen chat room. [Verkkolehtiartikkeli]. Applied Developmental Psychology, 25, 652. [Viitattu 8.9.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry. 2001. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. Käypä hoito –suositus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. [Viitattu 19.10.2020]. Saatavana: <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo92045.pdf>
- Sullivan, J. 2002. The spiral of sexual abuse: A conceptual framework for understanding and illustrating the evolution of sexually abusive behaviour. [Verkkolehtiartikkeli]. Notanews, vol.41, 17–21. [Viitattu 30.08.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- THL: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Lapsen seksuaalisen hyväksikäyttöepäilyn selvittäminen. [Verkkosivu]. Lastensuojelun käsikirja. [Viitattu 19.9.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/seksuaalisen-hyvaksikayton-epaily>
- Tiitinen, A. 2019. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. [Viitattu 17.2.2020].
Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00941
- Torkkola, S., Heikkinen, H. & Tiainen, S. 2002. Potilasohjeet ymmärrettäviksi –opas potilasohjeiden tekijöille. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Varnhagen, C. 2007. Children and the Internet. Psychology and the Internet. [Verkkolehtiartikkeli]. California: Academic Press publications, 46. [Viitattu 10.9.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.
- Väestöliitto. 2018. Mitä on grooming? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu 20.2.2020]. Saatavana: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/turvallisuus/media/grooming/>
- Wiiio, O. A. & Puska, P. 1993. Terveystieteen opas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Michell, K.J., & Ybarra, 2008. Online “Predators” and Their Victims. Myths, realities, and implications for prevention and treatment. [Verkkolehtiartikkeli]. American Psychologist, 63(2), 111–128. [Viitattu 12.4.2020]. Vaatii käyttöoikeuden.